

Türkiye'de ve Antalya'da Coğrafi İşaretler konusunda yaptığı çalışmalarıyla tanınan YÜCİTA Başkanı Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu, Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler konusunda ki çarpıcı açıklamaları ilk kez Ekspres Gazetesine yaptı.

Bir İnsan Bir Yaşam
RÖPORTAJ
Simru SİLAHTAROĞLU

Antalya'dan Avrupa'ya uzanan ağı, YÜCİTA!

Bir Araştırma Ağı olan 'Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Türkiye Araştırma Ağı' YÜCİTA, üstlendiği misyon ile Coğrafi İşaretler de farkındalık yaratmaya devam ediyor. Türkiye'nin Coğrafi İşaretler konusunda çalışan tek kurumu ve Marka olan YÜCİTA, Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenmiş, hiçbir yere bağlı olmadan gönüllük esasına dayanarak adından büyük hizmetlere imza atıyor. Peki nedir bu YÜCİTA? Neler yapar, işte bu sorunun yanıtını da 'Bizim kasamızda para değil, Türkiye sevgisi var' diyen YÜCİTA'nın Başkanı Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu veriyor.

Sayın Tekelioğlu siz Araştırma Ağı YÜCİTA'nın Başkanısınız. Nedir YÜCİTA?

'YÜCİTA 1995 Barselona Zirvesi'ne müteakip Akdeniz Üniversitesi bünyesinde 1997 yılında kurulan "Akdeniz Ülkeleri Ekonomik Araştırmalar Merkezi'nin, Coğrafi İşaretler alanındaki bir devamıdır. Bu Merkez kuruluşundan 2012 yılına kadar geçen 15 yılda Coğrafi İşaretlerle ilgili sayısız Uluslararası bilimsel toplantı ve yayını gerçekleştirmeyi başardı. Türkiye'nin Coğrafi İşaretler konusunda çalışan tek kurumu olma onurunu da taşıyan Merkez aynı zamanda Fransa "Montpellier Akdeniz Tarım Enstitüsü" ile birlikte "Akdeniz Ülkeleri Coğrafi İşaretler Ağı"nın kurucusu da oldu. YÜCİTA Antalya 3. Coğrafi İşaretler Semineri bitiş bildirgesi ile birlikte 15 Ekim 2012'de kuruldu. Üniversiteden ayrılma nedenimiz Akdeniz Üniversitesine sızan ve o güzelim Üniversitede kökleşen paralel yapının "Akdeniz Ülkeleri Ekonomik Araştırmalar Merkezi"ne yönelik hasmane tutum ve yok edici davranışlarıdır. Bana kurduğum fakülte de bile ders verdirtilmeyen paralel yapının Akdeniz Üniversitesi ve ülkemiz zararına olan bu tasarıflarının olası sonuçlarını daha o günlerde tahmin eden ekibimiz 15 yıl süren çalışmalarımızın ülkemize verilen hizmetlerin devamedebilmesi için ivedilikle bir araştırma ağına yaşama geçirilmesini kararlaştırmış ve yurdumuzun bir çok köşesinden gelen yurtsever kurucu üyelerimizle YÜCİTA 15 Ekim 2012'de resmen kurularak görevine başlamıştır'

Araştırma Ağı olarak ilginç bir statünüz var. Görevleriniz neler?

'YÜCİTA, bir marka olup Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenmiştir. Statümüz gerçekten ilginç. Dünyanın pek çok yerinde bu tür araştırma ağıları mevcut. Ben Fransa örneğini iyi tanıyorum. Oradaki araştırma ağıları belirli kurumların özellikle üniversitelerin bünyesinde faaliyet gösteren bütçeleri ve ücretli çalışanları olan birimler. YÜCİTA ise, gönüllülük esasına dayanan ve Türkiye'nin bir çok bölgesinden, farklı kurum ve kuruluşlardan, değişik kesim ve profillerde üyelerden oluşan gönüllülük ilkesi üzerine

kurulmuş özgür bir araştırma ağı. Hiçbir yere bağlı değiliz, bütçemiz de yok. Bizim kasamızda para değil, Türkiye sevgisi var. Bu bakımdan Türkiye'de belki de dünyada bir benzerimiz yok.'

'Misyonomuz'

'Ülkemizde, Coğrafi İşaretlerin önemi konusunda farkındalık yaratarak Türkiye'de ideal bir Coğrafi İşaretler sisteminin kurulabilmesi, yöresel ürünlere değer kazandırılarak sürdürülebilir kırsal kalkınmanın desteklenmesi, kültürel ve biyolojik çeşitliliğin korunması konularında çalışmaktir. Gücünü belirttiğim gibi Türkiye sevgisini denayan YÜCİTA, geride bıraktığımız 4 yıl içinde 8'i uluslararası, 10'u bilimsel etkinlik ile onlarca ulusal, bir de uluslararası yayının gerçekleştirilmesini başarmıştır. Her

yıldızın olarak altı ay ara ile yurdumuzun değişik yerlerinde iki toplantı gerçekleştiriyoruz. Sözelimi bu yılın ilktoplantısı geçtiğimiz 16 Nisan'da Muğla'da, Yükselen Bir Küresel Değer: Coğrafi İşaretler konulu uluslararası sempozyum çerçevesinde gerçekleştirildi. İkinci toplantımız ise, YÖREX çerçevesinde 27-28 Ekim tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen yine uluslararası bir seminer kapsamında yapıldı.'

Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Ekim ayı sonunda Antalya Gündemine oturdu. Siz Coğrafi İşaretler konusundaki çalışmalarınızla tanınıyorsunuz. Konu ile ilgili Türkiye'deki son gelişmeler neler?

'Bilindiği gibi Türkiye'de Coğrafi İşaretlerle ilgili uygulama 1995 yılında kabul edilen 555 sayılı "Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" (KHK) ile başladı ve günümüze kadar bu Kararname ve uygulama yönetmeliği çerçevesinde, sorumlu kuruluş Türk Patent Enstitüsü tarafından 191 Coğrafi İşaret tescilli yapıldı. İki de Avrupa Birliği'nden alınmış tescilimiz var. Şu anda başvurular yapılmış ve tescil bekleyen 286 Coğrafi İşaretimiz daha bulunuyor. Ancak, uygulama bununla kaldı ne Coğrafi İşaret yönetişimi ne de ve özellikle Coğrafi İşaret denetimi konusunda hiç mesafe alınmadı. En önemlisi Coğrafi İşaretler Korumasının içinde yer aldığı "Sınai Mülkiyet Yasası" 20 yıldır çıkarılmadı. KHK pazarlanan ürünlerde Coğrafi

İşaret logolarının kullanılmasını öngörmediği için, piyasalarımızda yoğun haksız rekabet yaşanıyor. Nitekim Finike'de yılda 150-160 Bin ton Finike portakalı ürettiği halde, her yıl İstanbul haline aynı isimle 600-650 bin ton portakal giriş yapıyor. Belirttiğim gibi denetimlerde de özellikle dış denetimlerde 20 yıldır hiçbir uygulama yapılmadı. Oysa, denetimsiz bir Coğrafi İşaret sistemi düşünülemez. Çünkü tekerleksiz arabaya benzer, yürümez. Ancak 2015, Coğrafi İşaretlerde bir kırılma yılı oluşturdu. Bunu da tetikleyen Sayın Cumhurbaşkanının patent ödülleri törenindeki konuşması oldu. 20 yıla ulaşan bir durağan dönemden sonra 9 nisan 2015'te Kayseri'ye en çok Coğrafi İşaret tescilli alan kent ödülü verildi. Sayın Cumhurbaşkanı bu vesile

ile yaptığı konuşmada ilk defa Coğrafi İşaretlerden bahsederek, başta belediye ve vilayetler olmak üzere yerel kuruluşları özdeğerlerine sahip çıkmağa davet etti. Bu bizim için bir Milat. YÜCİTA olarak bunu çok önemsiyor ancak konuya olan ilginin sadece tescillerle sınırlı kalmamasını diliyoruz. Sayın Cumhurbaşkanının aynı söylemlerini 2016 patent ödülleri töreninde de tekrarlaması ileriye için umut verici. Bu törenlerde de Bilindiği gibi Aydın en çok AB baş vurusu yapan kent ödülünü alırken, YÜCİTA'nın desteklediği Metro Toptancı Market'te, Coğrafi İşaretler alanındaki çalışmaları nedeniyle ödüllendirildi. Bu yılın en önemli gelişmesi ise Sınai Mülkiyet Yasası'nın, 20 yıllık bir beklemeden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne inmesi ve ilgili komisyonunda kabuledilmesi oldu. Tasarı, halen Meclis'te ve her an çıkması bekleniyor'.

YÜCİTA geçen yıl olduğu gibi bu sene de YÖREX'e bir stand ile katıldı, bununla ne amaçlıyorsunuz?

'Daha öncede sözünü ettiğim gibi,

Coğrafi İşaretler konusunda kamuoyunda farkındalık yaratmak YÜCİTA misyonunun temel unsurlarından birisi. YÖREX'e katılma nedenimiz de bu amaca yönelik. Nitekim, fuara katılan yöresel ürünlerimizin çoğunun Coğrafi İşaret tescilli bulunuyor. Bir kesiminin de tescil başvurusu mevcut. YÜCİTA standının gerek bu özgün ürünlerimizin üreticileri ve gerekse fuarı gezen tüketicilerimizde Coğrafi İşaretler konusunda farkındalık yaratma konusunda önemli bir fırsat olduğunu düşünüyoruz. Ancak samimi olmak gerekirse bu konu da harcadığımız bütün çabalar arağmen, ürün değil bilgi sergilediğimiz için stand halkımızın pek ilgisini çekmiyor. Bizi iki yıldır büyük hayal kırıklığına uğratan bir başka nedense, kamu yetkililerinin de aynı tutum içinde olmaları. Hem Coğrafi İşaretleri savunup, hem de standımızı yok saymaları çok acı. Nitekim iki yılda da bizi onore edecek her hangi bir ziyarete ne yazık ki, şahit olmadık. Ülkemiz için bu denli önemli bir konuda bilgi ve emeğe olan bu ilgisizlik, bizi fazlasıyla üzüyor. Bu nedenle bundan sonraki yıllarda fuara katılmayı düşünmüyoruz.'

YÖREX konusunda ne düşünüyorsunuz?

'YÜCİTA olarak YÖREX'in Coğrafi İşaretlerin gelişmesi konusunda ülkemiz için bir şans olduğu kanısını taşıyor ve önemsiyoruz. Ancak, fuar altyapısı ve organizasyonunun giderek iyileşmesine rağmen halen önemli eksiklik ve aksaklıklar söz konusu. Özellikle her türlü popülizmden uzak, Coğrafi İşaretleri sözde değil, özde benimseyen bir felsefe, fuara egemen olmalı, Açık ismi Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Fuarı olarak değiştirilmeli. 7 yıllık bir deneyimden sonra fuar artık uluslararası bir boyut kazanmalı ve Coğrafi İşaret, tescilli yabancı ülke ürünlerine de kapılarını açmalıdır. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için, fuar mutlaka kentle entegre olmalı halka maledilmeli. Antalya Film Festivali'nde olduğu gibi fuar süresince başta Kaleici olmak üzere kentin uygun yerlerinde yörelerimiz ve yöresel ürünlerimize dönük değişik etkinlikler düzenlenmeli. Fuar, Antalya için bir şölen olmalıdır. İlgili kamu ve özel kuruluşların fuar organizasyonunda yer almaları sağlanmalı, bunun için gerekli dayanışma ve motivasyon yaratılmalıdır. Fuar alanının uzaklığı nedeniyle ulaşım kolaylaştırılmalı, fuar süresi, Pazar gününü de içermelidir.

Fuar, yabancı turistlere Türkiye'nin gözkaşatırıcı yöresel ürün ve gastronomik zenginliğinin tanıtımı için olağanüstü bir şanstır. Ne yazık ki, bu güne dek seyahat acenteleri fuara hiç rağbet etmediler. Onları için hanut halinde daha önemli'.

4. Uluslararası Antalya Coğrafi İşaretler Semineri nasıl geçti?

'Araştırma Ağımız YÜCİTA tarafından hazırlanan ve TOBB tarafından desteklenen seminer, 'Türkiye ve diğer Akdeniz ülkelerinde Coğrafi İşaretler gelişme eğilimleri, sorunlar ve beklentiler' başlıklı tasıyordu. 27-28 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirilen seminer, bilimsel organizasyon kalitesi ile başta yabancı uzmanlar olmak üzere tüm katılımcıların takdirini kazandı. Seminerde, 4'ü yurt içinden 14'ü yurt dışından toplam 18 sunum yapıldı. YÜCİTA olarak ele alınan konuların ülkemizin Coğrafi İşaretlerdeki zaafalarına odaklanması için özel önem gösterildi.

Örneğin yeterince varlık gösteremediğimiz Coğrafi İşaret Ulusal yönetiminde en gelişmiş ülke Fransa ile Komşumuz Yunanistan ve Türkiye oturma paydaşlarıydı. Türkiye'nin yedide biri kadar büyüklükte olmasına rağmen bizim 2 tescilimize karşılık AB'den alınmış tam 104 tescilli bulunan komşumuz Yunanistan'ın tecrübesini ilgili kurumun direktörü Mr. Sekkas sundu. Cİ'de ürün yönetişiminin ele alındığı ve Türkiye'nin yine çok varlık gösteremediği bir diğer oturumda konu, Yunanistan'ın Feta, Fransa'nın Rocamadour ve Türkiye'nin Tarih, Güney Ege zeytin yağları bazında ele alındı. Karnemizin çok zayıf olduğu Coğrafi İşaretler denetiminde ise, Fransa Epoisses peyniri ve Türkiye Gemlik zeytini tartışırken Fransız bağımsız denetim kuruluşu, Qualisud, dış denetimi ve nasıl gerçekleştirildiğini aktardı. 4. Uluslararası Antalya Coğrafi İşaretler Semineri'nin bir diğer özelliği de, Coğrafi İşaretlerde İkili anlaşmaların Türkiye'de ilk kez tartışılmasıydı. Burada, Avrupa Birliği ile gerçekleştirildikleri müzakereler sonucu Coğrafi İşaretlerinin karşılıklı tanınmasını sağlayan Moldova, Gürcistan, Fas ve Çin'in başarıları ele alındı. Avrupa Birliği ile giriştiği müzakerelerini 16 Ocak 2016'da başarıyla tamamlayan ve 30 ürününün tanınmasını sağlayan Fas kadar olamayışımız çimiyi acıttı. Bu nedenle yetkili çevrelerin seminerden gerekli mesajları alacaklarını umuyor, ülkemiz için çok önemli bu konuda popülizmden uzak uygulamaların ivedilikle yaşama geçirilmesini diliyoruz.'

Seminerin sosyal programı var mıydı?

Vardı tabii. Misafirlerimize YÖREX Fuarını, Antalya Müzesini ve Kaleici'ni gezdirdik. Veda yemeği muhteşemdi bu yemektir öz sahibi Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı sayın Davut Cetin'e yürekten teşekkür ederim.